

کتابخانه جامع

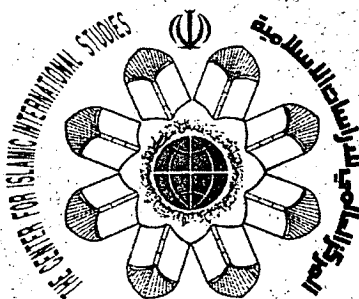
جامعه المار

هماهنگی پژوهش

موسسه جهانی علوم اسلامی

۱۳۸۵

مرکز جهانی علوم اسلامی

جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

رابطه علم غیب امام حسین (ع) و حادثه عاشورا

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و معارف اسلامی

نگارش؛ قاسم علی شیخ زاده

استاد راهنما؛ حجة الاسلام و المسلمین مصطفی آزادیان

استاد مشاور؛ حجة الاسلام و المسلمین محمد جعفری

اردیبهشت ۱۳۸۵

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی

شماره ثبت:

۷۴۰

تاریخ ثبت:

- ۱- مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده می باشد.
- ۲- هرگونه استفاده از پایان نامه با ذکر منبع بلاشکال است و نشر آن در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاه والسلام على خزان علم الله وحفظه سره والمرتبين
لغيبته ووارثي انبيائها لمسددين بروح القدس وعندهم الكتاب والمحدثون بلا ارتياب
واذا شاء وعلموا به تأييد رب الارباب لا يحجب عنهم علم السموات وضمائر العباد
الذين بهم الفخر وعندهم الجامعه والجفر.

همتم بدرقه راه کن ای طائر قدس که درازاست ره مقصدو من نوسفرم.

حافظ شیرازی

تقدیر و تشکر

با سپاس از مسئولین محترم مرکز جهانی علوم اسلامی که زمینه را برای پژوهش در موضوعات مختلف برای دانش پژوهان فراهم آورده اند. و با تشکر از مدیران گرامی تحصیلات تکمیلی و پایان نامه که با زحمات بی شائبه خویش ما را یاری رساندند.

و بالاخص با سپاس فراوان از اساتید گرامی و ارجمند و دانشور حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج آقا مصطفی آزادیان که راهنمای ما در تدوین این نوشتار بودند و حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج آقا محمد جعفری که به عنوان مشاور ما را یاری رساندند.

حقاً آن دو بزرگوار ما را با خلق نیکو، سعه صدر، دانش سرشار، محبت ستودنی پذیرا گشتند که خدایشان پاداش نیکو دهد.

اهداء

تقديم به امام، رهبر آگاه، انتخاب گر، نجات بخش و نستوه حادثه عاشورا حضرت
ابا عبدالله حسين بن علي (ع) و ياران شگفت آفرينش كه مردانگي و وفاتفسير نمودند.

هکیده

با تشبیه فصول چهارگانه این نوشتار به یک استدلال منطقی، فصل سوم به منزله صغرا و فصل دوم کبرا و فصل اول حدّ وسط و فصل چهارم به منزله نتیجه می باشد.

تفصیل

در فصل اول به مطالب متعارف مانند، مقدمه، بیان مسئله، هدف، فائده، ضرورت و پیشینه موضوع و هم چنین به مفهوم شناسی و تعاریف واژه های کلیدی مانند، علم، غیب، علم غیب، امامت و مقام آن پرداخته شده است.

در فصل دوم: ابتدا دلائل مخالفان که شامل آیات، روایات و مسئله غلو می باشد مطرح و از هر کدام بطور عمومی و خصوصی جواب داده شد سپس به دلائل موافقان آگاهی معصومین از غیب به دلائل عقلی و نقلی که شامل آیات ۲۶- ۲۸ سوره جن و ۱۷۹ اعراف که امکان دست یابی معصومین به علم غیب را ثابت می کرد پرداخته و به آیات گواهی معصومین بر اعمال و رؤیت آن و اخبار غیبی خود قرآن و گزارشات انبیاء و غیر آنها از غیب که وقوع آگاهی معصومین از غیب را مبرهن می سازد، اشاره گشته است.

و در دلیل نقلی بخش روایی به بیش از ۱۸ دلیل برای اثبات علم غیب معصومین بسنده شده و خاطر نشان ساخته ایم که آگاهی از غیب با توجه به مراتب آن برای همه بشر ممکن است.

در بحث دیگری تحت عنوان گستره علوم معصومین علوم آنها به حصولی، احکام شرعی، موضوعات، صناعات، فعلی و ارادی تقسیم شده که دیدگاه مختار نیز بیان گشته است.

در پایان فصل دوم: به علوم مخصوص خداوند و موارد بهره گیری معصومین از دانش غیبی اشاره شده است.

در فصل سوم: به دلیل مخالفان علم امام حسین به حادثه عاشورا پرداخته و از هر کدام جوابی داده شده و دیدگاه ویژه این نوشتار تحت عنوان حق حاکمیت امام تبیین گشته است.

و مطالبی نیز درباره علم غیب و تکلیف، جبر و اختیار و جریان بداء در حادثه عاشورا و... مطرح شده است.

و با دلائل فراوان آگاهی معصومین از سرنوشت خویش مانند شهادت و غیره اثبات گشته و بطور ویژه با ارائه مستنداتمانند علم و آگاهی فرشتگان، انبیاء، پیامبر اکرم، امیرالمؤمنین امام حسن و امام حسین، مهاجر و انصار از شهادت و همچنین اوضاع سیاسی عصر امام و دلائل فراوان دیگر علم امام حسین به حادثه عاشورا روشن گردیده و این آگاهی از نوع غیبی و تفصیلی معرفی شده.

و با ارائه جمع بندی گویا از مجموع این نوشتار در فصل چهارم رساله به پایان رسیده است. و نتیجه نهائی این شده که امام حسین (ع) به حادثه عاشورا آگاهی از نوع علم غیب داشته و علوم غیبی معصومین نیز از سنخ معجزه است.

فهرست مطالب

فصل اول کلیات

۲	مقدمه
۳	تعریف و بیان موضوع
۳	هدف و فائده تحقیق
۴	موانع تحقیق
۴	ضرورت پژوهش
۵	روش تحقیق
۵	پیشینه موضوع
۷	واژه های کلیدی
۷	علم در لغت
۷	علم در اصطلاح
۸	اقسام علم
۹	غیب در لغت

۹	غیب در اصطلاح.....
۱۰	اقسام غیب.....
۱۱	بعضی از مصادیق غیب.....
۱۲	تعریف اصطلاحی علم غیب و خبر غیبی.....
۱۲	ویژگی های تعریف ارائه شده.....
۱۳	امام در لغت.....
۱۴	امامت در اصطلاح.....
۱۵	اجمالی از شرائط امام از نظر شیعه و سنی.....
۱۶	فرق خلافت و امامت.....
۱۶	مقام امامت.....
۱۸	امام حسین (ع).....
۱۹	حادثه عاشورا.....

فصل دوم علم غیب

۲۱	مخالفان علم غیب.....
۲۲	دلایل قرآنی مخالفان دست یابی بشر به علم غیب.....
۲۴	بررسی جواب ها.....
۲۴	گفتاری از علمای شیعه راجع به علم غیب ذاتی خداوند.....
۲۵	دلایل روائی مخالفان ...
۲۷	جواب از روایات.....
۳۲	دلایل دیگر مخالفان دست یابی بشر به علم غیب «غلو».....
۳۴	دلایل موافقان دست یابی معصومین به علم غیب.....
	دلایل عقلی:
۳۴	۱- قلمرو وسیع مأموریت معصومین.....
۳۵	۲- ضرورت امامت.....
۳۵	۳- افاضه خداوند.....

۳۶ ۴- افضلیت
۳۷ دلیل عقلی در آئینه روایات
۳۸ ۱- آیات
۴۴ ۲- خبرهای غیبی انبیاء در قرآن
۴۵ ۳- اخبار غیبی قرآن کریم
۴۶ کیفیت استدلال به آیات علم غیب
۴۷ جمع بندی محتوای آیات غیبی قرآن کریم
۴۷ ۲- روایات
۴۸ تواتر بر چند قسم است
۵۰ ۲- ائمه دانای به گذشته و آینده اند
۵۱ ۳- ائمه اعلم از انبیاء و دارای فهم و علم پیامبرانند
۵۲ ۴- تحدیث، ومعنای آن ومحدث در اسلام
۵۳ الهام ومعنای آن
۵۵ فرق میان محدث و انبیاء
۵۷ علم لدنی
۵۷ همه دانش کتاب نزد معصومین است
۵۸ روح القدس
۵۹ ویژگی روح القدس در روایات
۶۰ کتب وآثار انبیاء(ع)نزد ائمه است
۶۱ کتب ویژه
۶۱ کتاب جامعه ویژگی های
۶۲ مصحف فاطمه(س)
۶۲ ویژگی های مصحف فاطمه(س)
۶۳ جفر،ویژگی ها و اقسام آن
۶۵ کتاب ناموس
۶۵ نتیجه

۶۶	وراثت و توارث علوم در روایات
۶۸	خزینه های علوم الهی
۷۰	زمان
۷۲	اسم اعظم
۷۴	شناخت همه چیز
۷۷	دانش تمام زبانها
۷۸	از هر چه می خواهید پرسید
۷۹	هزار باب علم گشوده
۸۱	گستره علوم غیبی معصومین
۸۶	اشکال و پاسخ
۸۷	دلایل علم ارادی
۸۸	نتیجه
۸۹	علم ائمه(ع) به موضوعات، صناعات و ...
۸۹	دیدگاه این نوشتار
۹۱	آنچه غیر از خدا کسی نمی داند
۹۱	کاربرد علم غیب
۹۲	چرا از علم غیب بهره نمی گرفتند؟
۹۴	موارد بهره گیری از علم غیب

فصل سوم

۹۶	علم غیب امام حسین(ع) به حادثه عاشورا
۹۷	دلایل مخالفان علم امام حسین(ع)
۹۷	۱- آیه ۳۴ لقمان
۹۹	۲- القاء در هلاکت
۱۰۲	جواب ها

۱۰۱.....	... مسئله اهم ومهم
۱۰۱.....	تعبد به شهادت
۱۰۲.....	تکلیف ناپذیری علم غیب
۱۰۴.....	وظایف مکتوب آسمانی
۱۰۵.....	کشته شدن در راه خدا هلاکت نیست
۱۰۷.....	۳- شهادت جبری وپاسخ آن
۱۰۹.....	رابطه بداء با حادثه عاشورا
۱۱۱.....	عصارهٔ بحث
۱۱۲.....	۴- نظریه‌ی علمای بزرگ شیعه
۱۱۵.....	پاسخ
۱۱۷.....	۵- امام قصد تشکیل حکومت داشت
۱۱۷.....	اقوال درباره قیام امام حسین(ع)
۱۱۸.....	طرفداران تشکیل حکومت
۱۲۱.....	راه حل نگارنده
۱۲۱.....	حق حاکمیت
۱۲۴.....	ویژگی های این دیدگاه
۱۲۶.....	دلایل موافقان علم غیب امام به حادثهٔ عاشورا
۱۲۶.....	۱- آگاهی معصومین از زمان و مکان شهادت خویش
۱۲۸.....	۲- بازتاب حادثهٔ عاشورا در سخنان معصومین
۱۲۹.....	دلایل علم غیب امام حسین به حادثهٔ عاشورا
۱۳۰.....	۱- علم فرشتگان
۱۳۰.....	۲- اخبار انبیاء گذشته
۱۳۰.....	۳- عاشورا در پرتو اخبار غیبی پیامبر اکرم
۱۳۱.....	خاک سرخ،عراق
۱۳۲.....	کربلا، بابل، شط فرات،طف
۱۳۳.....	زمان حادثه وکیفیت شهادت

۱۳۴.....	قاتلان.....
۱۳۵.....	۴- عاشورا و علی(ع).....
۱۳۶.....	مکان شهادت و مقام یاران.....
۱۳۷.....	زمان شهادت، بیوفایان، بی یآوری، برگزیدن آتش.....
۱۳۷.....	۵- امام حسن(ع) و عاشورا.....
۱۳۸.....	۶- اجمالی از دلائل علم امام حسین به شهادت خویش.....
۱۳۹.....	خبر از شهادت.....
۱۴۰.....	زمان، مکان شهادت و قاتل.....
۱۴۱.....	سرنوشت قاتلان.....
۱۴۲.....	حالت منامیه.....
۱۴۴.....	تأویل و تعبیر خواب.....
۱۴۴.....	نتیجه.....
۱۴۵.....	نمونه های از رؤیای امام حسین(ع).....
۱۴۵.....	۷- آگاهی مهاجرین و انصار از شهادت امام.....
۱۴۸.....	۸- اوضاع سیاسی، نظامی، اجتماعی در زمان قیام امام.....
۱۴۹.....	علم تفصیلی.....
۱۴۹.....	علم غیبی.....
۱۵۳.....	باکتاب شهید جاوید.....
۱۵۳.....	حدیث ان الله قد شاء.....
۱۵۴.....	حدیث ام سلمه.....
۱۵۵.....	داستان فرشتگان و جنیان.....
۱۵۶.....	ابن اعثم و شهید جاوید.....

فصل چهارم جمع بندی مطالب

۱۶۲.....	فصل اول.....
۱۶۲.....	۴- واژه های کلیدی.....

۱۶۵.....	گستره علوم معصومین
۱۶۶.....	فصل سوم
۱۶۶.....	دیدگاه موافقان
۱۶۸.....	فهرست منابع

فصل اول

مقدمه

- ۱- طرح تحقیق.
- ۲- مفهوم شناسی.
- ۳- واژه های کلیدی.

فصل اول کلیات

مقدمه

رویدادهای بسیاری در تاریخ بشر به وقوع پیوسته و می پیوندد، جنگ و کشتارهای بی امانی دامنگیر بشر شده و می شود بسیاری از این حوادث با اهداف مختلفی مانند قدرت و شهرت و ثروت و... صورت گرفته است که غالب آنها را می توان به انگیزه های مادی توصیف کرد.

امار و پادشاهانی که با انگیزه خدائی باشد نیز در تاریخ بشر کم نبوده است گرچه نسبت به انگیزه های مادی بسی اندک است نهضت های انبیاء و اولیاء را می توان از دسته دوم شمرد بخصوص نهضت خونین عاشورا که هیچ انگیزه ای جز اخلاص و عبودیت در آن مطرح نبوده است.

در تاریخ بشر شاید نتوان سراغ داشت که حادثه ای در یک نیمروز بیشتر طول نکشیده باشد اما این همه درباره آن به بحث نشسته باشند و همچنان بسیاری از رموز آن ناگشوده مانده باشد.^۱

آری عاشورا چشمه جوشان حماسه، آزادگی، پایداری و تبلور زنده نماز و مناجات و شهادت و ارتباط با مبدء غیبی است. عاشوراییکی از ژرف ترین و نیرومندترین عناصر در فرهنگ دینی ما است که به گونه ای گسست ناپذیر با عاطفه و احساس فرد فرد ما گره خورده است.

عاشورا از زوایای گوناگون قابل بحث و دقت است چه از جنبه عاطفی و چه از نظریات و آثار و چه از دیدگاه تاریخی، سیاسی، نظامی، کلامی، فقهی و حقوقی و... ضمن تأکید بر محفوظ بودن جنبه عاطفی عاشورا و ردّ بعضی از نظریه های که مرموزانه در صدد حذف جنبه عاطفی آنست باید گفت این حادثه از جنبه عقلانی کمتر بررسی شده است مخصوصاً از نظر ارتباط این حادثه با جهان غیب که این نوشتار آن را

^۱ - یک قصه بیش نیست غم عشق و این عجب = کز هر زبان که می شنوم نامکرراست.

تعقیب می کند.

تعریف و بیان موضوع

این نوشتار کاوشی مختصر پیرامون «رابطه علم غیب امام حسین با حادثه عاشورا است و به دویخش عمده تقسیم می شود.

۱- بررسی علم غیب و تعریف آن و اثبات یا نفی آن برای معصومین (ع).

۲- رابطه حادثه عاشورا با علم غیب با این معنا که مادر صدآن هستیم که آگاهی داشتن امام حسین (ع) را از غیب یا نداشتن آگاهی ایشان را مورد کاوش قرار دهیم. و سپس بر فرض آگاهی یا ناآگاهی امام از غیب بر سرآئیم که رابطه حادثه عاشورا را با جهان غیب مشخص کنیم که آیا این حادثه مانند سایر حوادث و جنگ های خونینی که در تاریخ بشر اتفاق افتاده یک رویداد عادی است یا خیر، عادی یا غیبی بودن این حادثه چه تفاوت و نتایجی خواهد داشت.

بدیهی است این نوشتار به دنبال نوشتن تاریخ زندگانی امام حسین (ع) یا فلسفه قیام آن حضرت یا بررسی فضائل آن بزرگوار نیست زیرا در هر یک از آن موضوعات صدها کتاب و مقاله بر جریده عالم ثبت گردیده است و آنچه در این مختصر بررسی شده مسائلی است که با علم امام ارتباط داشته باشد. هر یک از دویخش فوق الذکر چه از نظر مخالف و چه از دیدگاه موافق دلایل و مستندات ویژه خود را دارد که در جای خودش خواهد آمد.

هدف و فائده تمقیق

الف) فطری بودن علاقه انسان به دانش ب) دست یابی به نکات تازه ج) توسعه پژوهش، حل بعضی از مشکلات عقیدتی و فکری د) دفاع معقول و منطقی از عقائد شیعه امامیه و ارائه آن در سطح جامعه ه) تشویق دین به تدبیر و تفکر و) نشاط علمی ز) آمادگی بیشتر و بهتر برای کارهای وسیعتر. ح) آشنائی با منابع مختلف ط) دست یابی به تجربیات ارزشمند پژوهشی.

ی) از همه مهمتر رفع سوء تفاهم های نشأت گرفته از عقیده شیعه راجع به علم غیب ائمه (ع) که بعضی تهمت زده اند که چون شیعه برای ائمه خویش علم غیب قائلند پس آنان را شریک خدا یا پیامبر می دانند که با طرح این مباحث بصورت مستدل و واضح سوء برداشت ها برطرف گردیده و اتحاد و هماهنگی میان مسلمانان حاصل خواهد شد چه اینکه بسیاری از دشمنی ها و تفرقه افگنی ها میان مسلمانان به علت همین بی خبری از عقائد همدیگر است مانند داستان معروف عنب و انگور است که بعد از فهمیدن زبان همدیگر ناراحتی هابه برادری و مهربانی تبدیل خواهد شد البته بدیهی است کسانی که

هدف آنان ایجاد تفرقه میان مسلمانان است هرگز از فعالیت های تجربی خود دست برنخواهند داشت برکات اتحاد زمانی حاصل و نازل می شود که بعد از فهمیدن حقیقت دنبال مجاحبت و... نباشیم. یکی از فوائد مهم این نوع مباحث اینست که عالم منحصر به مادیات نیست و بنابراین نمیتوان گفت موجود نیست چون محسوس نیست مخصوصاً توجه به این نکته که راه های کسب عادی علوم مانند ادراک حسی عقلی و تجربی که بامعاضدت عقل و حس حاصل می گردد محدود بوده و برای هدایت همه جانبه بشر کافی نیست و نیازمندی به آگاهی غیبی نیز وجود دارد و بطور کلی اصولاً ایمان به غیب و ماوراء عالم طبیعت مرز جدائی مؤمن از غیر مؤمن است لذا این بحث در تقویت ایمان انسان نیز مؤثر است.

ارتباط مخصوص معصومین با خداوند و آگاهی آنها از غیب بیانگر این نگرش است که کسانی هستند از این موهبت الهی بنام علم غیب بهره مندند و از گذشته و آینده خبر دارند مانند حسین بن علی (ع) و... که این نوشتار ناچیز مزین به نام نامی آن حضرت (ع) و آگاهی غیبی ایشان مزین است.

موانع تمقیق

کمبود منابع تحلیلی در موضوع این نوشتار، کمبود زمان تحقیق، مشکلات شخصی مانند افسردگی، بیماری و... از موانع تحقیق می باشد.

ضرورت پژوهش

ایجاد شبهه و تبلیغات زهر آگین علیه ارزشهای دینی از دیرباز مطرح بوده و در عصر حاضر شتاب بیشتری گرفته ازین رو وظیفه هر مسلمانی که توان پاسخ دارد، این است که جواب شبهه را بدهد. موضوع این نوشتار یک مسئله کلامی و از فروع بحث امامت است و اهمیت آن بر کسی پوشیده نیست اهمیت آن ضرورت آن را ایجاب می کند بخصوص اینکه در سائر مباحث مربوط به امامت مانند فضائل، مناقب، عصمت، منصوب بودن از طرف خداوند خیلی بحث شده اما راجع به علم امام به ویژه علم غیب در مقایسه با سائر مباحث بحث چندانی صورت نگرفته است. موضوع فوق الذکر به اندازه ای مهم است که بعضی از علماء اعتقاد به علم امام را واجب دانسته و علم امام را از ضروریات دین و انکار آن را انکار ضروریات دین دانسته است.^۱

^۱ - محمد حسین مظفر، علم الامام، ترجمه محمد آصفی، مهر استوار قم، ۱۳۴۹ ش، ص ۲۵۲-۲۵۴

این موضوع مورد ابتلای جامعه است و محیط های حوزوی و حتی بعضی مردم عادی مناقشاتی را که توسط کتاب شهید جاوید و امثال آن ایجاد شده بود هنوز از یاد نبرده است و این خود دلیل اهمیت و ضرورت به این موضوع است.

روش تحقیق

روش تحقیق در این نوشتار کتابخانه ای، فردی، تحلیلی و توصیفی است و دارای قلمرو زمانی و مکانی خاص است زیرا حادثه عاشورا در زمان خاص به وقوع پیوسته و علم غیب امام به این حادثه نیز مربوط به زمان قبل ازین رویداد برمی گردد.

پیشینه موضوع

علم غیب از نظر تاریخی همزاد قرآن و سنت است بلکه از روزی که دریچه ای از جهان غیب بنام وحی به روی بشر گشوده شد مسئله علم غیب نیز مطرح شد و آیات و روایات در این زمینه فراوان است ولی متأسفانه در کتب تفسیری، روایی و کلامی به صورت پراکنده بحث شده و کتابی که بطور مستقل در علم غیب نوشته شده باشد نسبت به موضوعات دیگر کلامی بسی اندک است. بخصوص درباره موضوع این نوشتار علم غیب امام حسین و حادثه عاشورا، نگارنده تاکنون کتابی مستقلی ندیده است هر چند که ندیدن دلیل بودن نیست.

برای اینکه از کتبی که درباره علم غیب بطور عام و علم غیب امام حسین بطور خاص بحث کرده اند حاصل شود چند کتاب را در این زمینه معرفی می کنیم و سپس به گفتار چند دانشمند اشاره خواهیم کرد.

تبیان^۱ - المیزان^۲ - تفسیر کبیر^۳ - مجمع البیان^۴ - اصول کافی^۵ - بصائر الدرجات^۶ - اوائل المقالات^۷ - مناقب^۸ - عیون اخبار رضا^۹ - اثبات الهدات با النصوص والمعجزات^{۱۰} - مدینه المعاجز^{۱۱} - بنایع المعجزات^{۱۲} - احادیث الغیبیه^{۱۳} - وافى^{۱۴} - بحار الانوار^{۱۵} - احتجاج

^۱ شیخ طوسی^۲ - سید محمد حسین طباطبائی^۳ - فخر رازی^۴ - فضل بن الحسن طبرسی^۵ - محمد بن یعقوب کلینی^۶ - حسن صفار قمی^۷ - شیخ مفید^۸ - ابن شهر آشوب^۹ - شیخ صدوق

^{۱۰} حر عاملی^{۱۱} - سید هاشم بحرانی^{۱۲} - سید هاشم بحرانی^{۱۳} - مؤسسه معارف^{۱۴} - ملا محسن فیض کاشانی^{۱۵} - محمد باقر مجلسی جلد ۲۶ و...^{۱۶} - طبرسی^{۱۷} - جعفر سبحانی^{۱۸} - جعفر سبحانی^{۱۹} - احمد مطری و غلام رضا کاردان^{۲۰} - سید رضی^{۲۱} - علامه امینی ج ۲۲(۵) - شیخ طوسی^{۲۳} - صالحی نجف آبادی^{۲۴} - محمد حسین مظفر^{۲۵} - سید محمد حسین طباطبائی^{۲۶} - ابن ابی الحدید معتزلی^{۲۷} - قطب الدین راوندی.

کتاب ارائه شده درباره اخبار غیبی ائمه و... منحصراً این مذکور است بلکه این هابه عنوان نمونه است.

۱۶- مفاهیم القرآن ۱۷- آگاهی سوم ۱۸- علم امام و پیامبر در قرآن ۱۹- نهج البلاغه ۲۰- الفهیر ۲۱- تلخیص الشافی ۲۲- شهید جاوید ۲۳- علم الامام ۲۴- رساله در علم امام ۲۵- شرح نهج البلاغه ۲۶- الخرائج والجرائح - ۲۷ .

مرحوم کلینی می فرماید: «... واطلعمهم علی المکنون من غیب سرّه»^۱.

مرحوم شیخ مفیدی فرماید: «انّ الائمه من آل محمد قد كانوا يعرفون ضمائر بعض العباد ويعرفون ما يكون قبل كونه...»^۲.

شریف مرتضی در جواب کسیکه می پرسد آیا همه ائمه از چیزی قبل از وجود آمدنش خبر می دهند می فرماید: «ليس من شرط الامامه الاخبار عن الشئ قبل كونه لان ذلك معجز وقد يجوز اظهار المعجزات على ابدى لائمه (ع) وقد يجوز ألا يظهر الاآنا قدر علمنا بالاخبار الشائعه انهم عليهم السلام اخبروا بالغائبات فعلمنا ان الله تعالى قد اطلمهم على ذلك»^۳.

مرحوم ملا صدرا می فرماید: «... فهم حفظة لسرّه و خزنة لعلمه و ودائع لحكمته و شهداء على خلقه...»^۴

ابن ابی الحدید می گوید: «... امام قسم یاد کرده که از هر امری که برای مردم حادث می شود بین ایشان و قیامت خبر می دهند و این ادعای علی (ع) ادعای ربوبیت نیست چون خودش همیشه می فرمود پیامبر من خبر داده و ما اخبار آن حضرت را امتحان کردیم و آن را مطابق با واقع یافتیم مانند خبر دادن از شهادت خودش و خبر از شهادت امام حسین در کربلا و حکومت معاویه، خوارج، قاسطین، مارقین، غرق شدن بقره و... تا اینکه می گوید:

^۱ - «ومحرم اسرار خویش ساخت... محمد باقر کمره ای، ترجمه اصول کافی، انتشارات اسوه چاپ ۵، ۱۳۸۱ ش، ج ۱، ص ۱۵ مقدمه کافی.

^۲ - ائمه آل محمد از پنهانی های بعضی بندگان خبر داشته و از آینده آگاه اند - محمد بن نعمان مفید، کنز العمال، هزاره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳، ج ۴، ص ۷۶.

^۳ - از شرط امامت خبر دادن از آینده نیست چون خبر دادن غیبی معجزه است که اظهار معجزات توسط ائمه جایز است صورت گیرد و جایز است نگیرد ولی ما چون می دانیم توسط اخباری که شایع است که ائمه از غیب ها خبر داده اند پس می دانیم که خداوند ائمه را از غیب آگاه فرموده. شریف مرتضی، رسائل، مجموعه اول، دارالقرآن الکریم قم بی تا، ۱۴۰۵، ق ص ۲۸۲

^۴ - آنان حافظان راز خداوند و خازنان علم و ودائع حکمتش و شهداء بر خلق خداوند هستند:

صدرالدین شیرازی، ملا صدرا شرح اصول کافی، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگ وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی چاپ اول، ۱۳۶۶، ج ۱ ص ۱۸۸.